

ج. برونوفسکی و ب. مازلیش

سنت روشنفکری در غرب

از لئونارد و تاهگل

ترجمه

لی لا سازگار

فهرست

پیشگفتار

۹

بخش ۱

دنیای رو به توسعه از لئوناردو تا گالیله

۲۱	فصل ۱: لئوناردو و زمانه او
۴۳	فصل ۲: دولت - شهرهای ایتالیا
۵۵	فصل ۳: ماکیاوولی
۷۷	فصل ۴: تامس مور
۹۹	فصل ۵: اراسموس و اومانیزت‌ها
۱۱۹	فصل ۶: اصلاح دین
۱۵۹	فصل ۷: انقلاب علمی
۱۸۵	فصل ۸: عصر الیزابت

بخش ۲

عصر مخالفت منطقی از کرامول تا روسو (۱۶۳۰-۱۷۶۰)

۲۱۷	فصل ۹: انقلاب پیرایشگران
۲۵۱	فصل ۱۰: انجمن سلطنتی

۲۶۷	فصل ۱۱: هابز و لاک
۲۹۷	فصل ۱۲: روش دکارت
۳۱۵	فصل ۱۳: نقش پاسکال و بل
۳۳۵	فصل ۱۴: ولتر: علم و هجو
۳۵۷	فصل ۱۵: مونتسکیو
۳۷۷	فصل ۱۶: روسو

پیشگفتار

۱

موضوع این کتاب بررسی سیر تکامل اندیشه‌ها از دوره رنسانس (نوزایی) تا آغاز سده نوزدهم است. محتوا و شیوه عرضه مطالب این کتاب از چند لحاظ با کتاب‌های دیگر مربوط به تاریخ اندیشه‌ها فرق دارد. از همان ابتدا باید توجه شما را به سه تفاوت اساسی جلب کنیم، که به تفاوت‌هایی اصولی می‌انجامند. نخست، این کتاب تاریخ تفکر به گسترده‌ترین معنای آن است. موضوع آن به اندیشه‌های رشته‌ای خاص - مثل سیاست یا فلسفه - محدود نیست. ما به تمام حوزه‌های فعالیت ذهن توجه داریم، و یکی از ویژگی‌های مهم کتاب ما تکیه آن بر کنش متقابل اندیشه‌ها در رشته‌های گوناگون است. به‌ویژه، بیش از حد معمول به اندیشه‌های علمی به جنبش‌های مربوط به سبک‌های ادبی و به نوآوری در هنر توجه کرده‌ایم.

دوم، ما معتقدیم که تاریخ اندیشه‌ها باید با شناخت واقعی رخدادهایی همراه باشد که همزمان با آن‌ها روی داده است. بررسی اندیشه‌ها نوعی بررسی پویاست، و خواننده باید زمینه رخدادهایی را که در پس اندیشه‌ها قرار دارند و نیز محیط جغرافیایی رشد اندیشه‌ها را احساس کند. او باید تأثیر رخدادها بر اندیشه‌ها و تأثیر اندیشه‌ها بر رخدادها را ببیند. بنابراین، کتاب ما به تاریخ دوره‌هایی که دربر می‌گیرد توجهی بیش از معمول نشان می‌دهد. تأکید ویژه این کتاب بر تأثیر آن دسته از اختراعات فنی و نوآوری‌های اجتماعی است که با

بخش سوم

انقلاب‌های بزرگ از اسمیت تا هگل (۱۷۶۰-۱۸۳۰)

۴۱۱	فصل ۱۷: انقلاب صنعتی
۴۳۱	فصل ۱۸: انجمن ماه بازرگانان و متخصصان
۴۴۷	فصل ۱۹: آدام اسمیت
۴۷۳	فصل ۲۰: بنجامین فرانکلین
۴۹۵	فصل ۲۱: تامس جفرسون و انقلاب امریکا
۵۱۹	فصل ۲۲: انقلاب فرانسه و پیامد ناپلئونی آن
۵۴۷	فصل ۲۳: ادmond برک
۵۶۷	فصل ۲۴: جرمی بنتم
۵۹۳	فصل ۲۵: رابرت اوئن
۶۱۹	فصل ۲۶: کانت و هگل
۶۴۳	نتیجه‌گیری
۶۵۷	نمایه

اندیشه‌های نو همراه‌اند، یا در عمل قدرت تفکر یک اجتماع به یاری آن‌ها جلوه‌گر می‌شود.

سوم، به نظر ما راه درست باز نمودن هر اندیشه عرضه آن با کلام همان افرادی است که این اندیشه به آن‌ها الهام شده است. بنابراین، پیوسته اندیشه‌ها را به همان شکلی باز نموده‌ایم که افراد - یک فرد یا گروهی از افراد - به آن اعتقاد داشته‌اند. به طور کلی، در هر یک از فصل‌های کتاب ما دیدگاه فرد یا گروهی از افراد عرضه و شیوه تفکر خاصی خلاصه شده است: افرادی مانند دکارت و بنتم، و گروه‌هایی از افراد، مانند نخستین اومانیس‌ها و صنعتگران مخالف کلیسای کاتولیک در انجمن ماه. این افراد به خودی خود قهرمان یا شخصیت‌های نمایشی به شمار نمی‌آیند. ما آن‌ها را به صورت ابرازکنندگان واقعی افکار یک عصر می‌بینیم و باز می‌نماییم و نکته سودمند زندگی آن‌ها این است که تضادهای آن عصر در وجودشان شکل جدل‌های فکری می‌گیرد.

از دیدگاه ما این سه اصل به تاریخ اندیشه‌ها زندگی می‌بخشند. اندیشه‌ها، حتی زمانی که به روزگاران گذشته تعلق داشته باشند، افکاری مرده به شمار نمی‌آیند، زیرا بر تحول اندیشه‌های معاصر اثر می‌گذارند. ما می‌خواهیم اندیشه‌های هر عصر را نه به شکل سنگواره، که به صورت مجموعه‌ای از عقاید در حال تحول، و نه به شکل پروانه‌های خشک شده در جعبه، بلکه به صورت فرایندهایی زنده و زاینده ذهن بشر نشان دهیم. این کتاب، تاریخی زنده، پویا و در حال دگرگونی از حیات اندیشه‌هاست. بنابراین، ما آن را به شکل تاریخی یکپارچه باز نموده و نوشته‌ایم.

۲

کوشیده‌ایم هم سیر اندیشه‌ها و هم برخورد آن‌ها را با یکدیگر باز نماییم. گاهی فردی مانند نیوتن اندیشه‌هایی نامتجانس داشته است، یا کسی مثل هابز اندیشه‌هایی داشته است که از جوانی تا پیری به شدت دگرگون شده‌اند، یا شخصی مثل روسو اندیشه‌هایی از بن ناهمخوان داشته است. در هر اجتماعی برخورد اندیشه‌ها نیروی خاصی دارد: اندیشه‌های مورد قبول اکثریت، که به دلایل اجتماعی یا بنا بر مصلحت، اعتقادی انعطاف‌ناپذیر به آن‌ها وجود دارد، با

اندیشه‌های نو در تضادند، و شخصیت افراد هر اجتماع از همین برخوردار اندیشه‌ها و توازن بین آن‌ها سرچشمه می‌گیرد. هدف ما باز نمودن ارزش سازنده برخورد اندیشه‌ها بوده است.

ولی، تحول هر اندیشه منطق درونی‌ای هم دارد که پیامد برخورد عقیده‌ها است. برای مثال، در نظر بگیرید که در طول چهار قرن مورد بررسی ما اندیشه پیشرفت چگونه دگرگون شده و باز هم جهت خود را حفظ کرده است. پیگیری این منطق موجود در اندیشه‌ها با توجه به دگرگونی آن‌ها برای ما دشوار بوده است، و به عنوان نمونه توجه شما را به بحث گسترده‌مان درباره اندیشه وحدت انسان با طبیعت جلب می‌کنیم که آن را از مادیگرایی ساده‌ها بجز تا نظریه زیرکانه کانت درباره معرفت علمی پی می‌گیریم.

در چهار سده مورد بررسی این کتاب، دنیا از دوره قرون وسطایی به دوره مدرن تحول یافته است. در این قرن‌ها، تمام جزئیات زندگی دستخوش دگرگونی شده و، همان‌گونه که گفتیم، تاریخ اندیشه‌های این سده‌ها الزاماً تاریخ جنبش و پویش است. این پویایی به یاری آن چیزی پدید می‌آید که به اندیشه‌ها زندگی می‌بخشد: به یاری کنش متقابل تمام علایق ذهنی، به یاری فشار رخدادهای، و به یاری اظهارات شخصیت‌ها. هدف ما انتقال همین مفهوم پویایی و همین مفهوم اندیشه‌هایی بوده است که به موازات فعالیت ذهنی حس می‌شوند. در نظر ما، عصر روشنگری - به عنوان مثالی ساده - تجریدی ایستانیست. آن عصر مجموعه‌ای است از افراد و گروه‌های دارای عقاید متضاد که در عین حال مسیری مشترک را می‌پیمایند، و به همین دلیل است که آن دوره را زیر نام جدید عصر مخالفت منطقی باز می‌نماییم. رویکرد ما نسبت به تاریخ تفکر تمام دوره‌های مورد نظرمان همین‌گونه است.

۳

یکپارچگی تاریخ تفکری که ما به بررسی آن پرداخته‌ایم مزایایی دارد، ولی برای نگارندگان این کتاب دشواری‌هایی نیز پدید آورده است. باید این دشواری‌های ناگزیر را، که از آن‌ها آگاهیم، توضیح دهیم.

دشواری اصلی حفظ کاری چنین دامنه‌دار در قالبی است که از عهده آن